

En resa som gör skillnad

Toleransgruppens elever jobbar hårt med läxor och diskussionsuppgifter. De lär sig om Förintelsen, men också om sig själva för att kunna utvecklas till toleranta medmänniskor. Olle Lundberg, Anette Löf och Ola Lindgren guidar ungdomarna på deras inre resa och gläds över utvecklingen. Om några veckor stundar en annan färd. Den till Auschwitz.

Det är sjunde träffen i Östersunds första Toleransprojektgrupp. Eleverna droppar in i ABF:s lokaler, lite trötta men vänligt småpratande. De letar efter sin namnlapp och sätter sig på anvisad plats. Prick halv nio börjar lektionen. Olle går runt med väskan och samlar ihop alla mobiltelefoner. Ingen protesterar. Detta är inte förhandlingsbart.

Som vanligt inleds dagen med gemensam frukost som ABF:s personal dukat fram. Stämningen är familjär och samtalen böljar som ett stilla mummel mellan fikarummets väggar. Långsamt vaknar tonåringarna till liv. Det kommer att bli en intensiv dag tillsammans med Olle och Anette. Ola kommer inte idag, han är sjuk.

Läxa som kräver eftertanke

Den obligatoriska läxan, en skrivuppgift på minst 200 ord, är redan mejlad till lärarna för bedömning. Nu är det snart dags att berätta för kompisarna vad man skrivit. Ämnena för hemuppgifterna är inte alltid lätta. Syftet med dem är att tvingas till eftertanke och lära sig saker om sig själv.

- Det finns de som bara skrev 3 rader i början, men som nu skriver fullt ut. Många är superseriösa. Vi har höga förväntningar på att det ska funka här, därför funkar det. Även de mest studiemotiverade har mycket att lära här, för det är andra saker som förväntas av dem, säger Olle.

Tills idag har alla skrivit om "Min lyckliga tanke", ett ämne som lämnat utrymme för både realistiska tankar och dagdrömmar. Wilma, Alva, Amanda och Leo sitter tillsammans. Deras lyckliga tankar handlar om konkreta saker som mat och att lyckas riktigt bra med någon uppgift, men också fantastiska saker som att kunna prata alla språk i hela världen, att kunna flyga och att det vore fred på hela jorden. Diskussionsfrågan går ut på att tänka vilket sorts samhälle som skulle öka stunderna av den önskade lyckan. Vad är det som krävs?

- En värld utan ondska och ilska, säger Leo.
- Att alla är lika mycket värda, säger Amanda.

Och de andra fyller på, först i den lilla gruppen och sedan i helklass. Bort med vapen och bort med rasism och fördomar! Faktum är, säger någon, att om fördomar inte fanns, skulle samhället direkt bli mycket bättre på flera olika sätt.

Trygg grupp med högt i tak

- Kan man lära sig att inte vara rasist? frågar Anette.
- Ja! Om man umgås med olika människor så lär man sig att acceptera dem, säger Elin.
- Om jag hade varit rasist, tror jag att jag hade blivit o-rasist i den här gruppen, säger Josefin.

Gruppen spånar tillsammans vidare på sin önskevärld. Det behövs kärlek och gemenskap, rent vatten, blommor och bin. De vill se stora insatser för miljön, gratis tåg och buss - men också gratis bensin och körkort från femton år. Åsikterna krockar, precis som det ska vara. Kan elbilar vara en kompromiss?

- Det ska finnas plats för alla åsikter här, men om man inte delar någons åsikt så måste man kunna ifrågasätta. De har blivit bättre på det och är inte lika försiktiga som i början, säger Olle.

Eleverna kommer från tre olika skolor. Ingen kände mer än någon enstaka person när de kom hit första gången. Trots att de bara har träffats sex gånger sedan i höstas har det hänt mycket i gruppen.

- Första gången var det stelt och nervöst och man undrade vem man skulle vara med. Men nu pratar alla med alla, säger Wilma.
- Vi är som en stor familj, säger Alva.

Kunskaperna om Förintelsen växer

Varje lektion berättar någon av lärarna en historia som finns med i Toleransprojektet material. Det är autentiska berättelser om Förintelsen, minnen som återgivits av människor som befunnit sig mitt i verklighetens obeskrivliga fasa. Dagens historia handlar om hur Dimitri, medlem av en ukrainsk hjälptrupp som tillsammans med nazisterna avrättade judar på gatorna, hjälper sin judiska barndomsvän att undkomma men i nästa sekund kallblodigt skjuter ihjäl en mängd andra judar. Är Dimitri en hjälte eller en föröväre? Ungdomarna tänker tyst, de skriver och sedan dömer de hårt. Möjligtvis var Dimitri *både* hjälte och föröväre - men nej! – det var allt för hemskt, det han gjorde.

- Jag kunde verkligen inte förstå honom. När man gör fel måste man lära sig och göra bättre. Att människor kan göra som Dimitri kan jag inte fatta, säger Michael.

Det är tydligt att eleverna berörs av krigets händelser, och att deras tidigare kunskaper varit bristfälliga. Just att få veta mer om andra världskriget var ett av Amandas argument för att söka sig till Toleransprojektet. Ägnar man för lite tid åt det i den vanliga skolan?

- Vi läser om andra världskriget just nu i skolan men vi pratar inte mycket om själva Förintelsen. Det är mest om Hitler och de olika länderna, säger Julia.

Tankearbete och diskussioner är ansträngande och kräver avbrott ibland. Det blir allsång med Olle vid el-pianot och vid lunchtid traskar alla iväg genom snön till Fagervallsskolan för att äta mos och korv. Under eftermiddagen blir det ingenjörskonst med hjälp av marshmallows och spaghetti – en samarbetsövning.

Historien kryper in under huden

De har pratat om det förr: Vem har rätt att definiera mig? Var och av vem man föds kan man inte välja, men i övrigt skapar individen själv sin identitet. Michael är född i Sudan av eritreanska föräldrar och har flyttat till Sverige. Han känner sig som hälften svensk och hälften eritrean. Majoriteten av ungdomarna i gruppen är födda i Sverige, men när Anette frågar hur många i rummet som känner sig 100 procent svenska, är det inte många händer kvar i luften. Att man kan känna mer än en etnisk tillhörighet är ingenting konstigt för dessa ungdomar. Det är lika självklart som att Anette kan känna sig som både kvinna, lärare och jämstämning på samma gång.

Anettes fråga om giltiga pass får resfebern att accelerera från noll till hundra. När får vi veta vem vi ska bo med? Hur många får plats i bussen? Behöver man ha några särskilda kläder? Det är tusen frågor, som alla kommer att få sina svar i sinom tid. Vecka 13 kommer de att befinna sig i Polen, i Auschwitz. Där ska de hålla en egen minnestund över Förintelsens offer.

Det är dags för den gröna skrivboken och privata reflektioner över dagens innehåll. Filmen från den officiella minnestunden framför ingången till Auschwitz-Birkenau rullar på

projektorduken. Ljudet från stråkkvartetten som spelar framför den bastanta tegelväggen hörs på låg volym. Allvarliga blickar vandrar mellan skrivboken och filmen. I några par ögon kan man ana ett stänk av oro. En hand i luften:

- Är det där den *riktiga* porten som man ser på filmen?
- Ja, svarar Anette.

Pennorna raspar mot skrivboksbladen. De gröna böckerna ska med till Polen. De kommer att behövas.